Международна асоциация на съдиите

68-ма годишна среща

Лисабон октомври 2026

Паркът на нациите, кабинков лифт над река Тежу, Лисабон, Португалия, снимка: IAJ, 2026

В периода 15 – 21 октомври, в Лисабон, Португалия беше проведена 68-та годишна среща на Международната асоциация на съдиите /МАС/, в която ССБ беше представлявана от съдия Ваня Тенева, член на Управителния съвет на организацията.

МАС е създадена през 1953г., като в нея членуват 93 държави от пет континента. Годишните срещи на МАС са уникално възможност да общуваш с колеги от целия свят и да научиш много за различните съдебни системи, проблеми и постижения от първа ръка, в непосредствен разговор с колеги. Освен директния и полезен контакт със съдии от други континенти, срещите са с натоварен график и са насочени към обсъждане на различни теми, актуални за съответния регион (МАС е разделена на четири регионални групи - Европейска асоциация на съдиите; Иберoамериканска група; Африканска група; Група на Азия, Северна Америка и Океания), които обикновено

завършват с приемане на официална позиция по конкретно поставен проблем от държава-член.

Цялостната дейност на организацията като професионална, неполитическа организация е да насърчава върховенството на закона и независимостта на съдебните системи, като същевременно подпомага обмена и взаимната подкрепа между съдиите по целия свят. Организацията осъществява своята експертна дейност чрез четири постоянни проучвателни комисии, които изследват различни правни сфери на глобално ниво: 1. Съдебна система (статут и независимост) и индивидуални свободи; 2. Грждансko право и процес; 3. Наказателно право и процес; 4. Публично и трудово и осигурително право. България представи тази година доклади в три от четирите работни групи.

Срещата започна на 16 октомври 2026 г. сутринта в Лисабон със заседанията на четирите регионални групи, които се провеждаха в отделни зали с дискусия по регионалните проблеми.

На срещата на регионалната група на ЕАС бяха представени 40 държави, като се обсъдиха и приеха решения в подкрепа на четири държави.

По отношение на Албания беше докладвано и се взе становище в защита на съдиите от Албания, касаещо възнагражденията им, тъй като парламентът е приел законопроект за преизчисляване на заплатите на съдиите със задна дата, заобикаляйки решение на Конституционния съд на Албания, който е обявил за противоконституционен действащия механизъм и поставяйки с този законопроект също толкова проблематично изчисляване

на възнагражденията. В началото на септември парламентът одобрява нови законови промени, но магистратите твърдят, че новата формула отново е несправедлива, защото обвързва доходите им със заплатата на президента, а не с индексираните заплати на висшата публична администрация.

По отношение на възнагражденията на съдиите в Сърбия, ЕАС също взе становище, но този път относно недостатъчното възнаграждение, като се акцентира на факта, че тези възнаграждения са неадекватни, тъй като не се индексират според инфлацията в страната и настъпва постепенното обезценяване на тяхната покупателна способност, което също се приема, че може да застраши независимостта на съдебната власт.

По отношение на Украйна беше докладвано, че докато осъществява правораздаване в условията на военно положение, украинската съдебна система едновременно е изправена пред: критичен недостиг на съдии; прекомерна натовареност; продължително неприключване на процедурите за квалификационно оценяване на съдиите; сложни конкурсни процедури за подбор; непропорционална намеса в личния живот на съдиите и членовете на техните семейства; практика на извънпроцесуална оценка на съдебни решения в рамките на квалификационни, конкурсни и дисциплинарни производства. Беше прието становище за подкрепа, с което се обръща внимание на властите на поставените въпроси, като се отчита и военновременното положение.

По отношение на Полша беше докладван отново проблемът с липсата на реално финкциониращ Конституционен съд, като броени дни след срещата ситуацията ескалира.

В становището си ЕАС изрази сериозна загриженост относно ситуацията в Конституционния съд на Полша, където петима съдии, избрани от парламента, са възпрепятствани да встъпят в длъжност от президента на републиката и председателя на Конституционния съд. Асоциацията призова полските власти да изпълнят постановената на 5 май 2026 г. привременна мярка на ЕСПЧ по жалба № 17392/26, с която се изисква да не се възпрепятства встъпването в длъжност и упражняването на функциите на избраните конституционни съдии.

Линк към четирите становища: Resolutions adopted during the EAJ meeting in Lisbon – The European Association of Judges

Подкрепа за начина на определяне на възнагражденията и на българските съдии дойде отново от ЕАС през септември тази година, малко преди да се произнесе Конституционният съд.

Съгласно политиката на съдийската организация и декларацията от Йереван на Европейската асоциация на съдиите (2025 г.) адекватното възнаграждение е гаранция за материалната независимост на съдиите, а оттам и за независимостта на съдебната власт. То трябва да съответства на конституционното положение на съдиите като представители на една от

трите власти, на високата отговорност на тяхната професия и на ограниченията за получаване на допълнителни доходи. Декларацията подчертава необходимостта възнагражденията да бъдат съпоставими с тези на представителите на законодателната и изпълнителната власт, да са гарантирани чрез предвидим законов механизъм и да запазват покупателната си способност чрез отчитане на инфлацията.

По късно през деня се състоя и церемонията по откриването в присъствието на кмета на Лисабон, председателят на португалския парламент, председателят на португалската асоциация на съдиите и Джакомо Оберто, генерален секретар на МАС, както и Валтер Бароне, председател на МАС.

На срещата на европейските съдии се споделиха интересни и полезни материали, като презентацията на ресурсите и инструментите на Агенцията за основни права, които да се популяризират сред съдиите с цел използването им при прилагането на правото на защита на основните човешки права, която презентация прилагаме към настоящия доклад и като ресурс на сайта на Съюза на съдиите.

На срещата се реши да се събере работна група за изкуствения интелект в съдебната система, в която работна група ССБ има свой представител. Тъй като групата е в самото начало на своята работа, за напредъка й и ресурси към работата й, ще можем да представим в бъдеще.

На **работната среща на Първа изследователска комисия** бяха представени резултатите от изследването - атаки срещу съдебната власт от страна на политически представители и възможни механизми за защита.

Комисията отчита различията между националните правни системи и приема, че не е възможно да се предложи единен модел за защита, приложим във всички държави. Въпреки това тя формулира седем общи принципа, които следва да бъдат водещи при противодействието на атаките срещу съдебната власт.

Седем общи принципа

1. **Съдебната независимост и общественото доверие в правосъдието като споделени ценности и основни условия за върховенството на правото.**

Независимостта на съдебната власт е съществена обществена гаранция, а не привилегия на отделните съдии. Тя защитава обществото и демокрацията, осигурява правото на всеки гражданин на съдия, свободен от неправомерно влияние и натиск, и е основа на общественото доверие в правосъдието. Атаките и неправомерните форми на критика срещу съдии и съдебни институции застрашават тази независимост и отслабват гаранциите, установени в защита на всички граждани.

2. Разграничение между допустима критика и неправомерни атаки.

Критиката на съдебните решения е естествена част от демократичния дебат. Тя обаче трябва да се разграничава от атаките, които отричат легитимността и безпристрастността на съдията или съдебната институция, както и от приписването на политически мотиви на съдия единствено въз основа на постановения съдебен акт.

Представителите на политическата власт следва да отчитат влиянието на своите публични изявления и да не превръщат несъгласието със съдебно решение в лични нападки, неправомерен натиск или необосновани обвинения в политическа пристрастност.

3. Гаранции срещу злоупотреба с институционални правомощия

Проверките, дисциплинарните производства, назначенията и повишенията, финансовият натиск и законодателните реформи, засягащи структурата на съдебната власт, не трябва да се използват като средства за оказване на натиск върху съдиите или за ответни действия срещу тях.

Необходими са ефективни гаранции срещу подобни злоупотреби, като същевременно се запазва възможността демократичните институции да упражняват законосъобразно своите правомощия.

4. Ефективни механизми за защита, съобразени с особеностите на всяка правна система

Нито един съдия не трябва да бъде оставян сам срещу атаки, заплахи или натиск.

Когато са застрашени съдебната независимост, функционирането на правосъдието или общественото доверие в съдебната власт, трябва да съществува реална възможност за реакция чрез органите на съдебното самоуправление, административните ръководители и съдийските организации.

Насърчава се създаването на достъпни механизми за сигнализиране, както и предприемането на своевременни, пропорционални и координирани действия. Липсата на специално създаден механизъм не трябва да води до бездействие, когато са налице други възможности за защита.

5. Свобода на изразяване на съдиите и защита на върховенството на правото.

Правото на съдиите да участват в обществения дебат по въпроси, свързани с правосъдието, независимостта на съдебната власт и върховенството на правото, трябва да бъде признато и защитено.

Законосъобразното упражняване на свободата на изразяване не може само по себе си да бъде основание за дисциплинарно производство или друга процедура за търсене на отговорност.

Задължението за сдържаност не трябва да се превръща в задължение за мълчание, особено когато съществува риск съдебната независимост да бъде накърнена. Същевременно участието на съдиите в обществения дебат не трябва да прераства в политическа дейност.

6. Отговорна публична комуникация

Комуникацията на съдебната власт трябва да бъде точна, разбираема и умерена.

При публичните изявления следва да се съблюдават независимостта и безпристрастността на съдиите, включително външното впечатление за тях, поверителността на информацията и достойнството на съдебната власт.

Особено внимание е необходимо при коментирането на висящи производства, дела, които могат да бъдат разгледани от съдилищата, и конкретни съдебни решения. Тези изисквания се отнасят и до използването на социалните мрежи.

7. Колективното измерение на защитата и ролята на съдийските организации.

Националните съдийски организации имат съществена роля в защитата на съдиите, подложени на неправомерни атаки.

Те следва да оказват подкрепа на засегнатите колеги, да насърчават обсъждането на професионалните задължения и обучението по публична комуникация, да предоставят точна информация на обществото и да използват международните мрежи за солидарност и защита на съдебната независимост.

В заключение Първата изследователска комисия подчертава необходимостта от системно събиране и документиране на информация за атаките срещу съдебната власт и предприетите мерки за защита.

Международният съюз на магистратите се ангажира да насърчава обмена на добри практики, механизми за институционална реакция и опит в областта на публичната комуникация. Предвижда се да бъдат проучени и възможностите за сътрудничество с международни организации, работещи за защита на върховенството на правото. Сред обсъжданите инициативи е създаването на Наблюдателен механизъм на Международния съюз на магистратите за атаки и кампании за делегитимиране на съдебната власт, който да събира и анализира информация от националните съдийски организации и да подпомага международното сътрудничество.

За Съюза на съдиите в България тези принципи имат особено значение, тъй като потвърждават ролята на съдийските организации не само като професионални обединения, но и като важен участник в защитата на независимостта на съдебната власт.

Темата, определена за работата на Първата изследователска комисия през 2027 г., е „Отговорност на съдиите и съдебна независимост: сравнителни модели, гаранции и ограничения“.

По време на годишната среща беше обявено, че след излежаване на своята присъда е освободен турският съдия Мурат Арслан, за чието освобождаване са се застъпвали международни организации, както и ССБ. В момента е в тежко положение съдия Анас Хмеди от Тунис, който живее в изгнание в чужбина (напуснал е Тунис след ефективното му осъждане на лишаване от свобода заради неговата роля по време на националната стачка на магистратите през 2022 г., организирана в знак на протест срещу уволнението на 57 съдии и прокурори с президентски указ). Редица международни организации сред които и МАС осъждат присъдата и я определят като политически мотивирана репресия срещу свободата на сдружаване и независимостта на съда и оказват подкрепа на Анас Хмеди.

На 18 октомври беше проведена среща, посветена на съдийските организации, на която беше поканена и изнесе реч проф. Маргарет Сатърейт, специален докладчик на ООН за независимостта на съдиите и адвокатите. Тя подчерта, че насърчава организациите на съдиите да търсят директен контакт с нея.

Линк към речта- justicatv.com/flv/PGZsvscLzfmnBTrAkmsEL5XTo.mp4

На годишната среща в Лисабон бяха приети четири резолюции, посветени на положението на съдебната власт в Чили, Перу и Тунис, както и на защитата на независимостта на Международния наказателен съд - Resolutions adopted during the IAJ meeting in Lisbon – IAJ-UIM

По време на срещата в Лисабон Международният съюз на магистратите връчи Наградата за съдебна независимост за 2026 г. на Европейския съд по правата на човека в признание за дългогодишния му принос към защитата на независимото правосъдие, върховенството на правото и основните права и свободи. Наградата беше получена от португалския съдия Ана Мария Гера Мартинш. Във видеообръщение председателят на ЕСПЧ Матиас Гийомар благодари за отличието и подчерта необходимостта от международна солидарност със съдиите в условията на нарастващ натиск върху съдебната власт - Judicial Independence Award 2026 - Acceptance video message from the Court President, M. Guyomar

Срещата в Лисабон приключи с организирано посещение на историческия град Синтра, включен в Списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО. Посещението беше част от съпътстващата програма на форума и предостави допълнителна възможност за неформално общуване и обмен на опит между представителите на националните съдийски организации.

